

Minden hajléktalan számít Európában: A rejtett hajléktalanság felmérésének dimenziói

Nicolas Pleace és Koen Hermans

Az összefoglalót írta: Rádi Szilvia, szociális munkatárs, Fehér-köz nappali melegedő

Hajlamosak vagyunk arra, hogy a hajléktalan embereket a tartózkodási helyük alapján határozzuk meg, vagy soroljuk különböző kategóriákba. Pl.: utcások, szállón élők, egyéb, informális helyeken tartózkodók. Ezt befolyásolja az is, hogy a különböző országokban a köznapi nyelvvezetben használt „hajléktalan” szót kikre is értjük. Miközben az ötlet, hogy valakinek van lakhelye és mégis hajléktalannak számít, nem új. Kik a rejtett hajléktalanok?

- családon belüli bántalmazások áldozatai, akik nem tudnak hová menni
- elégtelen lakhatási körülmények között élők
- túlszűfolt lakásban/lakóhelyen élők
- háztartások, amelyeknek nincs legális birtokjoga, vagy az nem rendezett.

Az ETHOS (European Typology of Homelessness) felosztásában az „otthon” fogalmát három dimenzió alkotja, ezek hiánya jelenti, hogy valaki otthontalan. Ezek:

- Fizikai dimenzió: az egyén és családja által kizárólagosan birtokolt, megfelelő lakóhely
- Szociális dimenzió: egy olyan helyt, ahol az ember kialakíthatja privát terét és fenntarthatja emberi kapcsolatait
- Jogi dimenzió: ahol az ember megfelelő jogcímmel rendelkezik az otttartózkodásra

A módosított ETHOS Light tipológia szerint a barátokkal, rokonokkal élők is hajléktalannak számítanak.

A feltérképezés gyakorlati nehézségei

Az ETHOS Light tipológia alkalmazása gyakorlati nehézségekbe ütközik, hiszen felmerül az a kérdés, hogy a láthatatlan hajléktalanokat hogyan lehet számolni. A felméréseknél gyakran észrevétlenek maradnak azok, akik ténylegesen nem az utcákon élnek, vagy nem veszik igénybe a hajléktalan emberek számára elérhető szolgáltatásokat, így nincsenek benne a nyilvántartásokban.

A népszámlálásoknak is megvannak a maga korlátai. A hajléktalan emberek gyakran kimaradnak ezekből, mivel a számuk alacsony, illetve a felmérések során esetleg a kérdések nem annyira specifikusak, hogy a láthatatlan hajléktalanságra fény derüljön. Nehézséget okoz az is, hogy a másokkal együtt élők gyakran költöznek, és a hajléktalanság gyakran átmeneti állapot. Az utcai számlálások egyúttal drágák is.

Politikai és etikai dimenziók

Az adatgyűjtés sohasem semleges, ha az állam is be van vonva, mivel, ha valamit mérünk, akkor azt elismerjük társadalmi problémaként, ezért politikailag is jelentős szerepe van.

BMSZKI
Budapesti Módszertani
Szociális Központ és Intézményei

Készült a BMSZKI Off The Street Erasmus programjának a keretében

Egy adott társadalomban a hajléktalanság mértéke meghatározza a társadalom kinézetét és szerkezetét, ezért fontos a mérések eredménye.

Angliában 2019-ben őszén 4266 utcán élőket számláltak. Ez a szám a következő év őszére 2688-ra esett vissza. Ez alapján Anglia 56 milliós lakosságának 0,008 %-a él utcán. Ugyanakkor, ha a hajléktalanság tágabb értelmezését használjuk, és beleszámoljuk a különböző szállókon élőket és a szolgáltatásokat igénybe vevőket, ez a szám már sokkal nagyobb lesz. Utóbbiakat is figyelembe véve már 280.000 hajléktalan emberről beszélhetünk, vagyis 200-ból egy ember élt utcán 2019-ben.

Az anomáliákat az is mutatja, hogy 2020-ban az Everyone In modell bevezetése után, amelynek keretében a rászorulókat különböző hotelekben, ideiglenes szállásokon helyezték el, az igénybe vevők száma jóval magasabb lett, mint ami a hivatalos mérések alapján várható volt. A felmérés idején 2020-ban 9866 aktív igénybe vevő volt, míg 23.373-an költöztek ki ezekről a szállásokról.

Ez rávilágít arra, hogy az utcai felmérések eredménye mennyire bizonytalan.

Északi kivételek

Dániában a hajléktalanként a komplex szükségletű embereket értik. A számuk viszonylag alacsony, egy nagyon hatékony szociális ellátórendszer akadályozza meg a szegénység és a társadalmi tényezők által létrejövő hajléktalanság kialakulását.

Finnországban szinte nincsenek hajléktalan emberek. Az Elsőként lakhatást program jelentősen csökkentette az utcán élő, komplex szükségletekkel rendelkezők számát, a hajléktalan személyek fogalma ezzel a rokonoknál, barátoknál élő, alacsonyabb szükségletű embereket takarja.

Etikai kihívások

Az új meghatározás alkalmazása különböző etikai kérdéseket vet fel. Kinek van joga megmondani, hogy ki hajléktalan és milyen alapon? Mi tesz otthonná egy teret, hiszen az otthon fogalmát kulturális, érzelmi és pszichológiai tényezők is befolyásolják.

Ahhoz, hogy a hajléktalan emberek számát ténylegesen fel lehessen mérni, meg kellene számolni

- a barátoknál, rokonoknál ideiglenesen élőket
- a bántalmazó közegben lakókat
- az olcsó szállásokon lévőket
- a nem legalizált lakhatási formákat használókat
- a lakhatásra alkalmatlan helyen élőket
- a lakókocsokban és sátrakban élőket
- a rendkívül túlszűfolt körülmények között élőket
- a nem hagyományos és ideiglenes épületekben lakókat
- beleértve a nyomornegyedeket és informális településeken élőket is.

A hajléktalanság meghatározása nem könnyű, hiszen nagyon különbözőek az elképzelések arról, hogyan kellene egy otthonnak kinéznie. A vagyon fogalma relatív, a meghatározást nehezítik a kulturális és történelmi különbségek is. Például sok helyen a nagyszülők együtt élnek a gyermekeikkel.

Elkezdhetnénk beszélgetni az emberekkel arról, hogy mit is értenek hajléktalanság alatt. Az ETHOS módosítására is szükség lenne.

A rejtett hajléktalanság mérésével az érintettekről egy teljesen más képet kapunk, mintha csupán az utcán élőkre fókuszálnánk. A hajléktalanság a gyakorlatban azt jelenti, hogy más emberekkel kell együtt élni bizonytalan körülmények között, ahol nincs magánélet, nincs fizikai biztonság vagy intimszféra.

A rejtett hajléktalanság erősíti a hajléktalanság kapitalista realista magyarázatát. A rejtett hajléktalanság, mint ötlet, megteremti a hajléktalanság fokozatait. Nincs bizonyíték arra, hogy a rejtett hajléktalanság kevésbé káros, mint a hajléktalanság más formái, de a rejtett minősítés kevésbé súlyosnak, kevésbé valóságosnak mutatja a problémát, mint az utcán élők esetében, és a valósághoz képest az európai hajléktalanságot jóval kisebbnek írja le.

